

STUDIUL IMAGINII DE SINE LA ELEVII CU REȚINERE ÎN DEZVOLTAREA PSIHICĂ STUDY OF SELF-IMAGE IN STUDENTS WITH RESTRAINT IN PSYCHIC DEVELOPMENT

CZU 376

Ciobanu Andriana, dr. conf. univ.
Ignat Elena, doctorandă

Summary

This article presents the analysis of the concept of self-image, which is defined as mental representation of individual uniqueness designation or mental representation that each has of its own personality. This article contains some results of research students with self-image retention psychological development of school age small.

Key-words: Self-image, self-appreciation, self-esteem, young school age, restraint in psychic development.

Adnotare

În acest articol este prezentată analiza conceptului de imagine de sine, care este definită ca reprezentarea mentală a desemnării individului în unicitatea sa sau reprezentarea mentală pe care fiecare o are despre propria sa personalitate. Acest articol conține unele rezultate ale cercetării imaginii de sine la elevii cu reținere în dezvoltarea psihică de vîrstă școlară mică.

Cuvinte cheie: Imagine de sine, autoapreciere, stima de sine, vîrsta școlară mică, reținere în dezvoltarea psihică.

Termenul de reținere în dezvoltarea psihică este definit drept o formă de disontogenie, a abatere în dezvoltarea psihofizică cu limitarea timpului de maturizare psihică sau psihofizică.

Primele încercări de a diferenția copiii cu reținere în dezvoltarea psihică au fost întreprinse de И. Борисов, Н.И. Озеретский, М.О. Гуревичь, pe larg descrise în lucrările lui М.Г. Рейдибоим [1, 10].

Obiectivul acestor investigații erau copiii care nu erau deficienți mintal, nu aveau tulburări evidente de auz, vorbire, vîz, dar care se deosebeau de copiii dezvoltați normal prin încetinirea timpului de dezvoltare psihică sau ocupau o poziție intermediară între normă și patologia evidentă.

În literatura română este utilizat termenul de „intelect de limită”, „intelect de graniță”, „liminari”.

Intelectul de limită definește o categorie eterogenă de forme și grade de manifestare, a căror trăsătură comună în fenomenul decompensării școlare la vîrsta de 11-12 ani este urmată de apariția unor reacții nevrotice și comportamentale consecutive insuccesului școlar.

Elevii cu intelect de limită, se caracterizează prin raționamente progresive, ajung de obicei – în urma înlăturării factorilor individuali (afectivi) sau interindividuali (psiho-sociali), inhibativi ai dezvoltării gândirii – la stadiul operator formal al dezvoltării inteligenței. Toți prezintă, în schimb, inteligență generală slab dezvoltată, fluctuații în performanțele progresive descrise de B. Inhelder și observate și de T. Kulcsar.

În ceea ce privește conceptul de imagine de sine, aceasta este definită ca reprezentarea mentală a desemnării individului în unicitatea sa. Cu alte cuvinte, această imagine de sine poate fi concepută ca „reprezentare mentală pe care fiecare o are despre propria sa personalitate” [5].

În aceeași ordine de idei, potrivit lui S. Moscovici (1994), imaginea de sine este „setul de idei pe care un individ le are despre el însuși, inclusiv rolul său (afaceri, clasa socială, etc), trăsăturile sale de caracter și corpul său” [9, p. 58].

Conform lui Koumba Th. 1999 conceptul de „imagine de sine” este definit ca o reprezentare cognitivă și conativă (referitor la activitate, la procesele de voință), a persoanei însăși, relațiile sale cu oamenii și lucrurile care-l înconjoară: mediul în general [4, p.66].

Același autor afirmă că pentru o mai bună înțelegere a acestei „imagini”, este necesară abordarea a două probleme dificile.

Prima ar fi din cauza unei proiectări analitice a conceptului de „Sine”.

Lui Lecuyer (1978), îi aparține ideea precum că „imaginea de sine” ar fi „o sub-structură a structurii eului personal”, opusul unei alte sub-structuri: „identitatea de sine”.

Lecuyer afirmă că imaginea de sine trebuie să fie o structură care să includă descrieri ale unor aspecte ale experienței individului (aspirații, sentimente și emoții, ceea ce îi place, interesele, abilitățile, aptitudinile, calitățile și defectele, în concluzie lista tuturor activităților) [6].

În ceea ce privește cea de-a doua abordare a conceptului de imagine de sine se face referire la utilizarea a două concepte diferite care-l pot înlocui pe cel de „imagine de sine” : conceptul de „sine” și conceptul de „identitate” care sunt utilizate ca sinonime, iar imaginea de sine fiind considerată o componentă a acestora [4].

În această ordine de idei am putea menționa că în Statele Unite ale Americii, se utilizează pe larg termenul sau conceptul de „Self” (sine), în timp ce în Europa, acesta este înlocuit cu conceptul de „identitate” și se utilizează atunci când se face referire la procesele sociale și structurale pentru a justifica acțiunea individului, în timp ce conceptul de „sine” este utilizat atunci când individul este actorul (Honest T.M. , 2001).

Imaginea de sine se formează prin introspecție, dar este și rezultatul interacțiunii cu mediul social: ne dezvoltăm comparându-ne cu alții, ne formăm opinii aparținând unui grup social, suntem influențați de anumite persoane din jurul nostru. Autoaprecierea depinde în mare parte de imaginea de sine, dar și de atitudinea celorlalți: cât de mult ne simțim stimați, apreciați, acceptați, sau dimpotrivă, respinși.

Autoaprecierea este calitatea pe care trebuie să o manifeste fiecare individualitate, pentru că doar această motivație din interior catalizează lucruri mărețe spre exterior. Respectul de sine, sau stima de

sine, este o componentă evaluativ emoțională. Este limita dintre ceea ce suntem și ceea ce tindem să fim. Este atât de important să ne percepem în nuanțe colorate, să ne apreciem în note mai mari, să ne auto-încurajăm să fim mai buni și mai puternici din simplul motiv că până la urmă așa o să ajungem să fim!

Astfel, între imaginea de sine și imaginea pe care o au alții despre noi nu ar trebui să existe decât un pas. Iar acel pas, ar trebui să fie o decizie personală a ceea ce se vrea a fi prezentat versus păstrat. În rest, imaginea de sine și imaginea pe care o au ceilalți despre noi ar trebui să fie unitară. De acest lucru trebuie să ne preocupăm fiecare în parte, corelându-ne acțiunile cu promisiunile.

Prin imaginea de sine, un individ își construiește cunoașterea de sine în ceea ce privește emoțiile sale, valorile, capacitățile și stima de sine, în general. Stima de sine reprezintă opinia pozitivă și negativă a unui individ despre sine, o combinație între opiniile noastre și opiniile celorlalți despre noi. Un individ se percepe într-un mod unic, în timp ce mediul percepe acel individ observându-i tiparele de comportament; cu toate acestea, se pare că de multe ori expresia încrederii în sine maschează un nivel scăzut al imaginii de sine. Prin urmare, imaginea de sine este percepută numai de către individ, și nu indică neapărat care sunt tiparele sale de comportament. Mulți elevi se referă la importanța rolului pe care îl are imaginea de sine în reușitele academice, în relațiile sociale, în modurile de a face față situațiilor, și în tiparele de comportament [9].

În contextul celor expuse am realizat studiul comparativ al autoaprecierii, stimei de sine și imaginii de sine la elevii cu reținere în dezvoltarea psihică și la elevii tipici.

Lotul de subiecți a cuprins 170 de elevi cu vârsta cuprinsă între 9 și 11 ani, elevi din clasa a - III-a și a - IV - a.

Eșantionul de cercetare a fost constituit din 85 de elevi cu reținere în dezvoltare psihică și 85 de elevi tipici.

Pentru studiul imaginii de sine la elevii de vârstă școlară mică am aplicat următoarele metode:

1. Tehnica de autoapreciere Dembo – Rubinștein (în modificarea lui A. M. Прихожан) care are drept scop studierea nivelului autoaprecierii și nivelului de aspirații.
2. Testul „Scărița”, autor Т.Д. Марцинковская este folosit în studierea stimei de sine a copiilor. Testul propus permite determinarea sistemului de aprecieri al copilului despre sine, despre aprecierea maturului de către copil, a înțelege cum poate vedea aprecierea sa de către alte persoane, precum și modul în care sunt plasate aceste reprezentări pe scărița din planșă.
3. Ancheta autoaprecierii (traducere și adaptare de L. Savca), această metodă are drept scop cunoașterea trăsăturilor de caracter, dezvoltarea autoaprecierii adecvate.

4. Metoda „Profilul copilului în extreme”, această metodă are drept obiectiv autoaprecierea imaginii de sine a copiilor, prin intermediul calităților enumerate (vesel, frumos, bun, fericit, comunicativ, atent, cinstit, blând, trist, răutăcios, nefericit, nesociabil etc.). ei trebuie să indice în ce măsură le este caracteristică fiecare calitate.

În continuare prezentăm în figura 1 rezultatele obținute la metoda Dembo – Rubiștein privind nivelul de autoapreciere a elevilor cu reținere în dezvoltarea psihică și a elevilor tipici de vîrstă școlară mică.

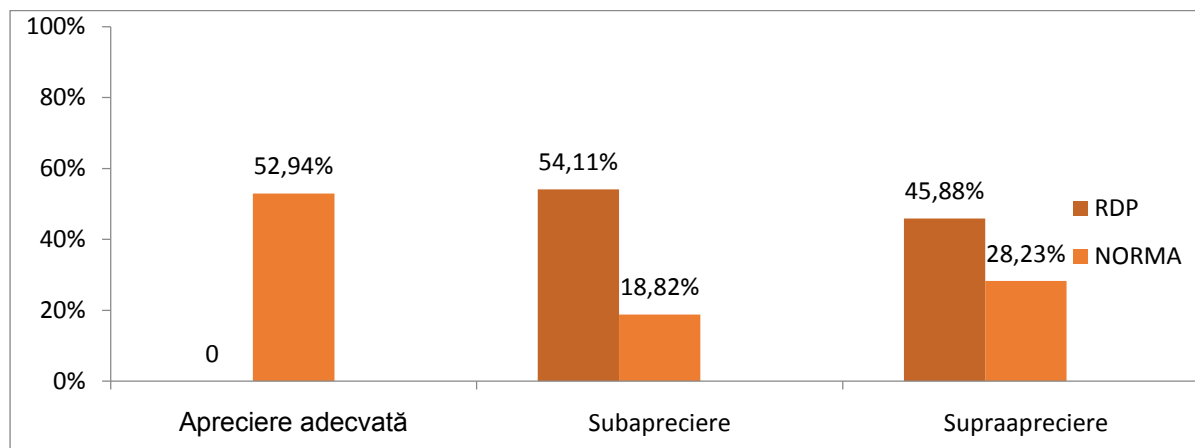

Fig. 1. Distribuția rezultatelor la tehnica de autoapreciere Dembo – Rubiștein

Tehnica Dembo-Rubiștein a permis elevilor să se autoevalueze în raport cu următorii indici: inteligență, caracter, autoritate la semeni, abilități manuale, exterior, încredere în sine.

Prin aplicarea tehnicii Dembo – Rubiștein s-a urmărit scopul identificării raportului dintre calitatea imaginii de sine și nivelul de autoapreciere atât la elevii tipici cât și la cei cu RDP.

Analiza datelor prezentate în figura 1 oferă următoarea informație: din subiecții tipici 52,94% au o autoapreciere adecvată, adică sunt copii inteligenți, energici, perseverenți, optimiști, cred în succesul personal, manifestă sentimentul propriei demnități la un nivel bine dezvoltat, au scopuri bine definite, respectă anumite principii; 18,82 % se subapreciază și 28,23% se supraapreciază. În ceea ce privește autoaprecierea copiilor cu reținere în dezvoltarea psihică 45,88% se supraapreciază și 54,11 % se subapreciază.

Supraaprecierea indică incapacitatea de evaluare a propriilor posibilități, incapacitate de depozitare a experiențelor, de luare de atitudine față de propriile comportamente, succese sau insuccese, greșeli. De obicei, sunt persoane încrezute în sine, nu acceptă critici la adresa lor.

Subaprecierile indică mai multe ezitări sau lipsa dorinței de realizare. Acești elevi sunt emotivi interiorizați, fragili, sensibili, sunt sociabili și preferă să fie în centrul atenției pentru a obține

aprecierea celor din jur, sunt nemulțumiți de sine și de realizările personale, mereu se lamentează și sunt în căutarea motivației, sunt atenți la opinia celorlalți, ușor influențabili, lipsiți de siguranță.

Ambele tendințe (supraaprecierea și subaprecierea), au însă un efect negativ asupra formării imaginii de sine.

În continuare ne-am propus spre analiză determinarea atitudinii față de sine.

Rezultatele privind studierea stimei de sine prin intermediul testului „Scărița” (Т.Д. Марцинковская, 1997) sunt prezentate în figura 2.

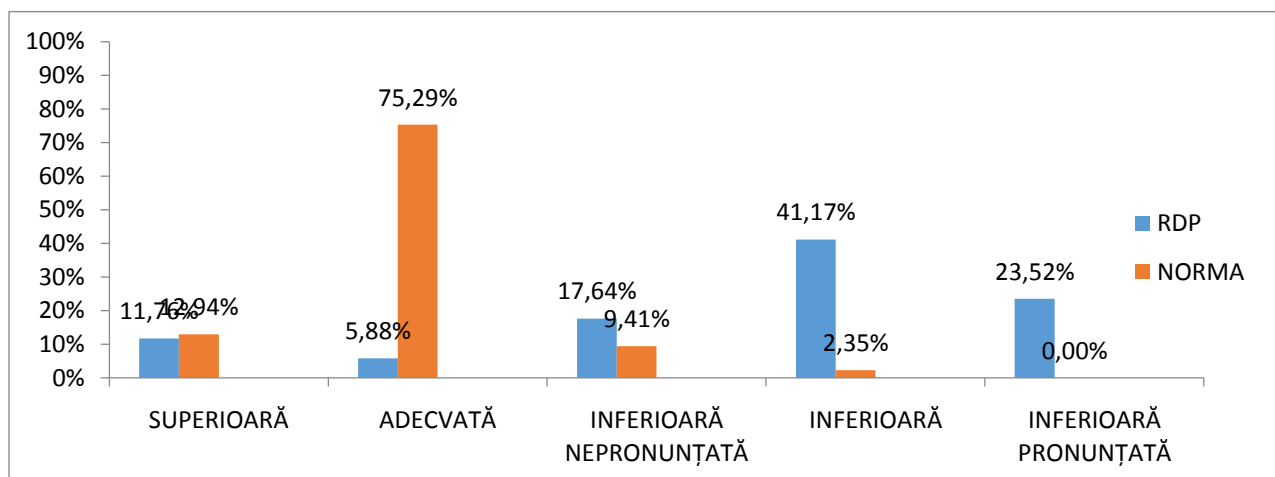

Fig. 2. Distribuția rezultatelor la testul „Scărița” (Т.Д. Марцинковская)

Rezultatele reprezentate în figura 2 ne arată că pe treapta de sus (stima de sine ridicată) s-au situat 11,76%, elevi cu RDP și 12,94% elevi tipici, în ceea ce privește treptele 2 și 3 (stima de sine adecvată), putem observa că doar 5,88% din copiii cu RDP s-au situat pe această treaptă și 75,29% din elevi tipici.

A patra treaptă din scăriță indică stima de sine scăzută neînsemnată și a fost aleasă de 17,64% de copii cu RDP și 9,41% de copii tipici, treptele 5 și 6 (stima de sine scăzută) observăm la 41,17% de copii cu RDP și 2,35% de copii tipici.

Pe ultima treaptă, care indică o stimă de sine extrem de scăzută s-au plasat 23,52% de copii cu RDP.

Elevii cu o stimă de sine scăzută sunt nemulțumiți de felul lor de a fi, evită să realizeze sau să se implice în sarcini noi, se simt lipsiți de valoare, îi blamează pe ceilalți pentru nerealizările lor, nu pot tolera un nivel mediu de frustrare, sunt ușor influențabili, nu își asumă responsabilități, sunt nepăsători.

Atitudinea negativă față de sine este generată atât de comportamentul celorlalți, cât și de modul personal de a gândi față de propria persoană. Distorsiunile cognitive sunt deprinderi negative de a folosi frecvent anumite idei/gînduri pentru interpretarea eronată a realității.

Rezultatele obținute în urma aplicării Anchetei autoaprecierii sunt prezentate în figura 3.

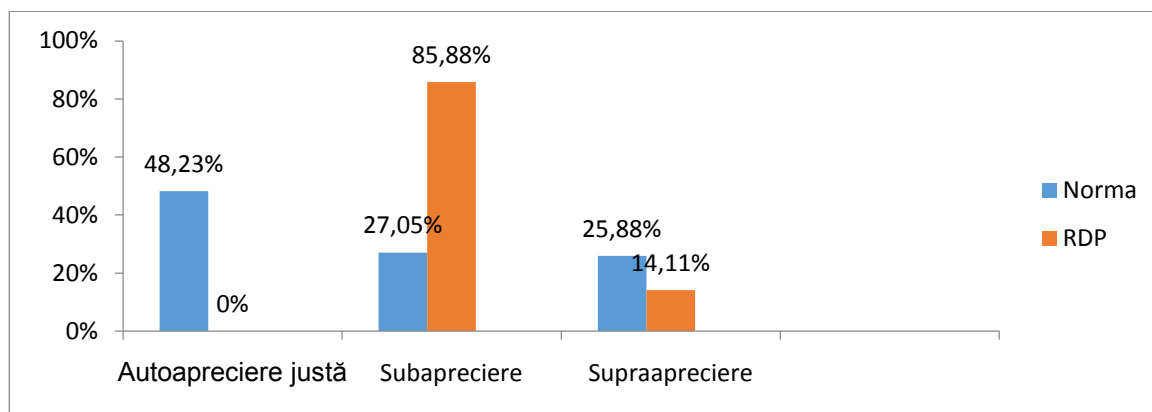

Fig. 3. Distribuția rezultatelor la Ancheta autoaprecierii

Analizând distribuția rezultatelor din figura 3 putem afirma că 14,11% de copii cu RDP se supraapreciază, 85,88% de copii cu RDP se subapreciază.

Rezultatele sunt diferite în cazul elevilor tipici: 48,23% au o autoapreciere justă, corectă adecvată, 27,05% se subapreciază și 25,88% se supraapreciază.

În ceea ce privește studierea autoaprecierii imaginii de sine prin intermediul metodei „Profilul copilului în extreme” rezultatele obținute le-am prezentat în figura 4.

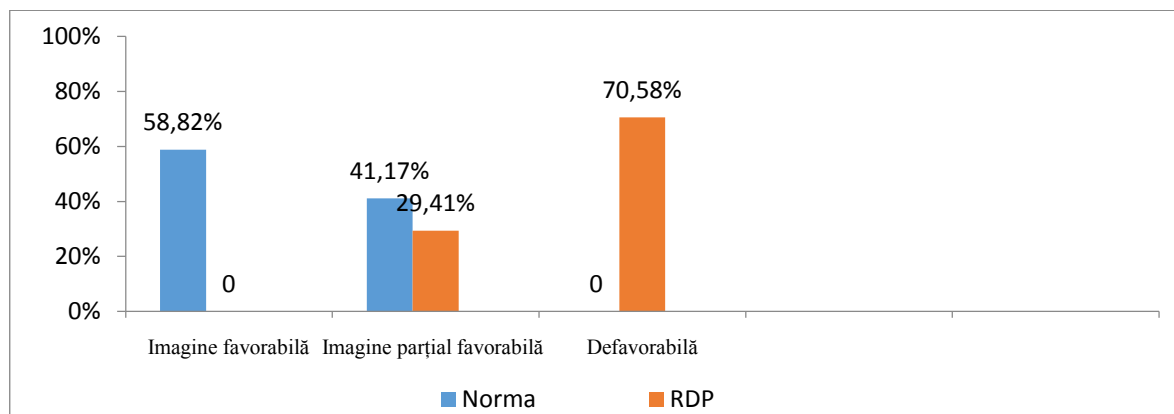

Fig. 4. Distribuția rezultatelor metodei „Profilul copilului în extreme”

În urma aplicării metodei „Profilul copilului în extreme” au fost constatate următoarele rezultate: elevii tipici prezintă o imagine de sine favorabilă, constituind 58,82%, ceea ce presupune că acești elevi sunt mulțumiți de ei înșiși, se respectă, recunoscând și acceptând că au și anumite defecte, iar 41,17% de elevi tipici au o imagine de sine parțial favorabilă.

În ceea ce privește autoaprecierea imaginii de sine la elevii cu rețineră în dezvoltarea psihică observăm că 29,41 % au o imagine de sine parțial favorabilă și 70,58% prezintă o imagine de sine defavorabilă, ceea ce presupune o autoapreciere și autopercepție inadecvată, autocunoaștere deficitară, atitudine negativă față de sine, dificultăți de adaptare socială și integrare în grup.

În concluzie am putea afirma că în urma aplicării metodelor enumerate mai sus atât la copiii cu reținere în dezvoltarea psihică cât și la copii tipici se constată autoapreciere inadecvată (subapreciere, supraapreciere) a capacităților personale.

Studierea imaginii de sine și a autoaprecierii elevilor de vîrstă școlară mică este foarte importantă deoarece ele sunt laturi ale personalității care au o importanță deosebită în viața, activitatea, succesele și eșecurile elevilor. De asemenea putem menționa că diagnosticarea timpurie a autoaprecierii inadecvate și a imaginii de sine nefavorabile, va permite elaborarea unui program formativ de dezvoltare a imaginii de sine adecvate, care ar diminua riscul apariției problemelor de comportament și al rezultatelor la învățătură în perioadele imediat următoare: preadolescența și adolescența.

Bibliografie

1. Ciobanu A. Diagnosticarea și diferențierea copiilor cu diferite forme de reținere în dezvoltarea psihică. Chișinău 2007.
2. Gonța V. Specificul formării imaginii de sine în adolescență. Chișinău: ULIM, 2003.
3. Puț P. Sinele și cunoașterea lui. Iași: Ed. Polirom, 2001.
4. Кон И. Открытие „Я”. – Москва: Политиздат, 1978.
5. Koumba Th. Changement de stéréotypes et de l'Image de soi chez les étudiants gabonais en situation de migration temporaire. New York, 1999.
6. Khilstrom J. F. Traitement de l'information et étude soi", in Soi : recherches dans le champ de la cognition sociale. New York, 1992.
7. L'ecuyer R. Le concept de soi. Paris, 1978.
8. Moga E. Influența imaginii de sine și a nivelului de expectanțe în dezvoltarea personalității. *Studia Universitatis* nr. 9 (29), 2009. p.201 – 205
9. Moscovici, S. *Psychologie sociale des relations à autrui*. Paris, 1994.
10. Olărescu V. Corecția psihomotricității și instabilității de muncă la copiii cu reținere în dezvoltarea psihică. Chișinău, 2008.
11. Racu I. *Psihologia conștiinței de sine*. Chișinău: UPS, „Ion Creangă”, 2005.
12. Radu I. *Imaginea de sine și percepția socială*. În: *Psihologie socială*. Cluj, 1994. p.19-45.